

ПРИКІНЦЕВА ДІАГНОСТИКА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ СОЦІОНОМІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сторож В. В. Прикінцева діагностика готовності майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності. У статті автором обґрунтовано необхідність використання прикінцевої діагностики готовності студентів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності. Метою статті є визначення початкового рівня готовності майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності. У структурі готовності майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності автором було виокремлено такі компоненти: мобілізаційний, когнітивний, технологічний. Для оцінки досліджуваного феномену в межах кожного компонента готовності було з'ясовано основні критерії (мотиваційний, змістовий, оціночний) та їх показники. Кожен критерій спрямований на оцінювання окремого компонента, який має відповідні показники, говорити про готовність майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності можливо за умови виявлення кожного критерію. Сформованість професійної готовності використання соціономічних технологій у професійній діяльності майбутніх соціальних педагогів вимірюється за допомогою, низького, середнього та достатнього рівнів. У цій статті виявлені та продемонстровані результати рівнів готовності на прикінцевому етапі експерименту підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності. Зафіксовано в ЕГ 23 студента (19,8%), паралельно у КГ 50 студентів (46,3 %) демонструють низький рівень. Середній рівень готовності демонструють у ЕГ 51 студент (44 %), паралельно у КГ – 42 студента (38,9%). На достатньому рівні готовності майбутніх соціальних педагогів було виявлено в ЕГ 42 студента (36,2 %) та паралельно у КГ 16 студентів (14,8%). Проведене прикінцеве діагностичне дослідження показало, що у студентів – соціальних педагогів значно покращився

рівень готовності до використання соціономічних технологій у професійній діяльності. Зроблено висновки щодо проведеного експерименту, розглянуто перспективи подальшого дослідження професійної діяльності майбутніх соціальних педагогів.

Ключові слова: компонент, критерій, показник, рівень готовності.

Сторож В. В. Заключительная диагностика готовности будущих социальных педагогов к использованию социономических технологий в профессиональной деятельности. В статье автором обосновано необходимость использования заключительной диагностики готовности студентов к использованию социономических технологий в профессиональной деятельности. Целью статьи является определение начального уровня готовности будущих социальных педагогов к использованию социономических технологий в профессиональной деятельности. В структуре готовности будущих социальных педагогов к использованию социономических технологий в профессиональной деятельности автором было выделено следующие компоненты: мобилизационный, когнитивный, технологический. Для оценки исследуемого феномена в пределах каждого компонента готовности определено основные критерии (мотивационный, содержательный, оценочный) и их показатели. Каждый критерий направлен на оценку отдельного компонента, который имеет соответствующие показатели, говорить о готовности будущих социальных педагогов к использованию социономических технологий в профессиональной деятельности возможно при условии выявления каждого критерия. Сформированность профессиональной готовности использования социономических технологий в профессиональной деятельности будущих социальных педагогов измеряется с помощью, низкого, среднего и достаточного уровней. В этой статье выявлены и продемонстрированы результаты уровней готовности, на заключительном этапе эксперимента подготовки будущих социальных педагогов к использованию социономических технологий в профессиональной деятельности. Зафиксировано в ЭГ 23 студента (19,8%), параллельно в КГ 50 студентов (46,3%) демонстрируют низкий уровень. Средний уровень готовности демонстрируют в ЭГ 51 студент (44%), параллельно в КГ - 42 студента (38,9%). На достаточном уровне готовности будущих социальных педагогов было выявлено в ЭГ 42 студента (36,2%) и параллельно в КГ 16 студентов (14,8%). Проведенное заключительное диагностическое исследование показало, что у студентов - социальных педагогов значительно повысился уровень готовности к использованию социономических технологий в профессиональной деятельности. Сделаны выводы относительно

проведеного експеримента, рассмотрены перспективы дальнейшего исследования профессиональной деятельности будущих социальных педагогов

Ключевые слова: компонент, критерий, показатель, уровень подготовки.

Постановка проблеми. Професійна діяльність соціального педагога обумовлює високе значення для представників цієї професії визначених духовно-моральних якостей. Очевидно, що не кожна людина як особистість здатна для соціально-педагогічної роботи. Основним фактором тут є система цінностей людини, яка й визначає його професійну придатність та ефективність практичної діяльності. Відповідно виникає необхідність розробки педагогічної моделі підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Питання визначення професійної діяльності та професійної підготовки соціальних педагогів відображено в працях таких науковців, як О.В. Безпалько (напрямки і функції професійної діяльності соціального педагога) [1], Р.Х. Вайнола (особистісний розвиток майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки) [4], І.М. Богданова, І.І. Мигович, Т.В. Семигіна, С.М. Гришак, Ю.Н. Галагузова, А.І. Капська, І. Зверева, Р.В. Овчарова, С.Я. Харченко, Є.В. Паскаль і ін. (проблема професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів). Поняття «професійна підготовка» в «Енциклопедії професійної освіти» визначається як «сукупність спеціальних знань, навичок і умінь, якостей, трудового досвіду і норм поведінки, які забезпечують можливість успішної роботи з певної професії [7].

Проаналізувавши різні підходи що до визначення професійної підготовки зокрема соціальних педагогів можемо сказати що це процес формування фахівця нового типу, здатного швидко і адекватно реагувати на зміни, що відбуваються у суспільстві, компетентно вирішувати соціально - педагогічні проблеми в усіх типах та видах навчально-виховних установ і закладах соціальної роботи, на всіх рівнях управління.

Проте аналіз науково-педагогічної літератури засвідчив відсутність досліджень, присвячених проблемі підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності. Можемо сказати, що підготовка соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності залишається невизначеною.

Метою статті є визначення початкового рівня готовності майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Специфіка професійної діяльності соціальних педагогів полягає у тому, що вони покликані надавати допомогу тим, чий ресурси недостатні, можливості – незначні, а здібності самостійно вирішувати свої труднощі – незадовільні. Тому благополуччя людей, які мають проблеми, також є цінністю професії. Важливим є використання соціономічних технологій які призначені для підвищення ефективності соціальної роботи, яка являє собою діяльність не тільки по наданню соціальної допомоги тим що потребують допомоги а з метою відновлення, збереження або покращення соціальних прав людей, по регулюванню відносин особистості в колективі, з державними структурами, по розв’язанню соціальних конфліктів.

Соціономічні технології забезпечують соціальну взаємодію на рівні людина-людина, людина-група (колектив), людина-суспільство.

Для практичного визначення ефективності соціально-педагогічної діяльності необхідні критерії та показники ефективності, на основі яких визначають рівень ефективності. Показником ефективності є рівень адаптації клієнта і зменшення дезорганізації в суспільстві. Прийнятним методом визначення оцінки ефективності соціально-педагогічної діяльності може бути визначення рівня задоволення потреб клієнта до встановлених нормативів або стандартів.

Показник – це характеристика певного аспекту критерію, за яким можна робити висновки [3]. Критерій – це ознака, на основі якої проводиться оцінювання [5].

А. Капська вважає, що діяльність соціальних педагогів потребує низку професійних функцій, окреслених у Державному галузевому стандарті. А це, в свою чергу, обумовлює створення оптимальних умов для формування у майбутнього соціального педагога ряд професійних знань, умінь і навичок, тобто формування професіонала, до характеристики якого можна віднести як психологічні якості, педагогічні здібності, так і низку особистісних якостей (гнучкість, емоційність, емпатійність, самоконтроль, самовдосконалення, принциповість та ін.) [6].

Як зазначає І.М. Богданова, якості особистості – це стійкі численні внутрішні утворення, що характеризуються певною системою знань, умінь, навичок, ідей, поглядів, переконань, соціальних і психічних властивостей. Якості особистості формуються на підставі теоретико-практичного підходу, тобто від усвідомлення теорії до виконання практичних дій та інтуїтивного, емпіричного підходу, тобто від практичних ситуацій до їх теоретичних узагальнень [2, с. 27].

На підставі проаналізованої наукової літератури було виокремлено критерії готовності майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності, наявність яких визначалася за допомогою певних показників з метою схарактеризувати рівні готовності майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності.

У структурі готовності майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності нами було виокремлено такі компоненти: мобілізаційний, когнітивний, технологічний. Для оцінки досліджуваного феномену в межах кожного компонента готовності ми з'ясували основні критерії (мотиваційний, змістовий, оціночний) та їх показники [8, с. 122-125].

Кожен критерій спрямований на оцінювання окремого компонента, який має відповідні показники. Отже, говорити про готовність майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності можна за умови виявлення кожного критерію.

Мобілізаційний компонент готовності характеризується за мотиваційним критерієм (рівень професійної спрямованості на соціально-педагогічну діяльність майбутнього соціального педагога). Показниками є: зацікавленість, глибокий інтерес до професійної діяльності, бажання реалізувати в ній свої можливості; прагнення до оволодіння знаннями, вміннями, навичками, необхідними для успішної професійної діяльності; прагнення домагатись успіхів, не зважаючи на можливі труднощі, пов'язані із специфікою роботи; прагнення до визнання власного «Я», його позитивних і негативних характеристик.

Когнітивний компонент характеризується за змістовим критерієм (рівень засвоєння майбутнім фахівцем набутих професійних знань). Показниками є: знання соціономічних відносин в професійній діяльності; знання основ теорії соціономічних технологій у соціальній педагогіці; знання творчого розв'язання практичних і теоретичних проблем соціально-педагогічного характеру; знання про професійну етику, професійно-педагогічні ідеали, погляди, принципи, переконання та інше.

Технологічний компонент характеризується за оціночним критерієм (сформованість комплексу загально педагогічних вмінь (прогностичних, конструктивних, організаторських, комунікативних, когнітивних, рефлексивних), володіння сучасними педагогічними технологіями. Показниками є: уміння вирішувати педагогічні ситуації, виявляти факти, розпізнати, моделювати їх, зпрогнозувати можливі наслідки; уміння проявляти професіоналізм (морально-вольові якості, організаційні здібності до самоуправління та комунікації); уміння бачити і визнавати допущені помилки чи недоліки в роботі та визначати шляхи

удосконалення результатів своєї діяльності; уміння користуватися інструментарієм проектування, створювати соціальні проекти.

Завданням експериментально-дослідної роботи є проведення діагностики що до рівня готовності майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності.

Результати прикінцевої діагностики розподілу відносної кількості студентів ЕГ, до якої відносяться студенти Державного закладу «Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського», факультету початкового навчання, спеціальності «Соціальна педагогіка», в загальній кількості 116 піддослідних, та студентів КГ, до якої відносяться студенти «Ізмаїльського державного гуманітарного університету» та «Херсонського державного університету» спеціальності «Соціальна педагогіка», в загальній кількості 108 піддослідних, щодо готовності їх до використання соціономічних технологій у професійній діяльності.

У таблиці 1 представлено результати рівнів готовності майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності на прикінцевому етапі експерименту.

Таблиця 1

Рівні готовності майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності на прикінцевому етапі експерименту

Кількість студентів	Низький рівень		Середній рівень		Достатній рівень	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%
ЕГ	21	18,1	49	42,2	46	39,7
КГ	51	47,2	42	38,9	15	13,9

Дані, представлені в табл. 1. свідчать про те, що зафіксовано в ЕГ 21 студент (18,1%), паралельно у КГ 51 студент (47,2%) демонструють низький рівень. На цьому рівні майбутні соціальні педагоги характеризуються відсутністю зацікавленості, інтересу до професійної діяльності, прагнення до оволодіння знаннями, вміннями, навичками, необхідними для успішної професійної діяльності. Відсутність професійної мотивації до навчання та досягнення успіху. Низький рівень інтелектуальних і комунікативних норм, не визнання власного «Я». Низький рівень характеризується тим, що студенти не спрямовують свої зусилля на досягнення розвитку особистісних та професійних якостей, не демонструє активності. Частково розуміють зміст професійної діяльності соціального педагога. Потреби, інтереси і мотиви студентів незначущі, відсутнє усвідомлення значущості соціально-педагогічної діяльності та її результату. Студенти виявляють неадекватну оцінку своїх здібностей у

соціально-педагогічній діяльності та підготовці до використання соціономічних технологій у професійній діяльності. Теоретичні знання мають частковий характер, або відсутні зовсім. Не мають здібностей до соціально-педагогічного проектування, не можуть застосовувати спеціальні знання в розв'язанні ситуаційних задач. Не прагнуть до набуття нових знань, удосконалювання власних умінь та навичок. Не здійснюють самооцінку, не вміють виявляти труднощі та коригувати одержані результати. Студенти не виявляють творчих здібностей, не прагнуть до самовдосконалення. Не володіють необхідними знаннями з основ етики соціально педагогічної діяльності (категоріями, принципами, нормами і функціями соціально-педагогічної етики). У процесі проходження соціально-педагогічної практики не вміють використовувати спеціальні знання і вміння та не прагнуть розв'язувати професійні завдання. Не вміють використовувати соціономічні технології в професійній діяльності, правильно визначити цілі, завдання, прогнозувати результати, знаходити, систематизувати і застосовувати досвід інших.

Середній рівень готовності демонструють у ЕГ 49 студентів (42,2%), паралельно у КГ – 42 студента (38,9%). Ці студенти спрямовують свої зусилля на майбутню професійну діяльність. Мотиви спрямовують на досягнення успіху в майбутній професійній діяльності. Розуміють зміст професійної діяльності соціального педагога. Потреби, інтереси, мотиви частково значущі, демонструють часткове усвідомлення значущості соціально-педагогічної діяльності та її результату. Студенти частково оцінюють свої здібності у процесі підготовки до використання соціономічних технологій у професійній діяльності. Частково володіють етичними та моральними якостями, професійними етичними цінностями. Мають деякі теоретичні знання у професійній сфері, частково володіють термінологією. Набуття нових знань, удосконалення власних умінь та навичок ситуативне. Студенти прагнуть до творчої реалізації в соціально-педагогічній діяльності. Демонструють спеціальні вміння і навички, у практичній діяльності використовують їх за зразком. Уміють добирати соціономічні технології до конкретного випадку. У процесі проходження соціально-педагогічної практики частково використовують та застосовують відомі соціономічні технології, правильно визначають цілі, завдання соціально-педагогічної діяльності.

На достатньому рівні готовності майбутніх соціальних педагогів було виявлено 46 студентів (39,7%) та паралельно у КГ 15 студентів (13,9%). Студенти спрямовують свої зусилля на досягнення розвитку якостей професіонала, саморозвитку у професійній та особистісній сфері, демонструють активність щодо майбутньої професійної діяльності. Мотиви спрямовують на досягнення успіху. Розуміють зміст професійної

діяльності соціального педагога. Потреби, інтереси і мотиви студентів значущі, прагнуть до саморозвитку. Студенти об'єктивно оцінюють свої здібності у процесі підготовки до професійної діяльності. Мають системні науково-теоретичні знання про професійну діяльність, володіють професійною грамотністю та термінологією, аргументують свою власну позицію. Рівень розвитку когнітивної сфери особистості визначається, глибиною, системністю знань. Усвідомлюють структуру соціально-педагогічної діяльності, мають здібність до проектувальних умінь, застосовують в професійній діяльності. Удосконалюють власні уміння та навички, демонструють здатність професійних умінь і навичок в різні професійних ситуаціях. Уміють здійснювати самооцінку, виявляти труднощі у процесі діяльності, знаходити оптимальні рішення ситуації.

Студенти виявляють творчі здібності, прагнуть до творчої реалізації в соціально-педагогічній діяльності. Мають організаційні здібності, проявляють морально-вольові якості, здібні до самоуправління, комунікабельні, володіють основами професійної етики.

Студенти демонструють знання з соціономічних відносин та соціономічних технологій. Мають прагнення до самовдосконалення, виявляють здатність до самореалізації й досягнення кінцевої мети. У процесі проходження соціально-педагогічної практики використовують соціономічні технології, правильно визначають цілі, завдання соціально-педагогічної діяльності, прогнозують результати, систематизують, застосовують досвід інших, впроваджують та використовують інноваційні технології у власну професійну діяльність.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Таким чином, проведене прикінцеве діагностичне дослідження показало, що у студентів – соціальних педагогів значно покращився рівень готовності до використання соціономічних технологій у професійній діяльності. Вони вільно володіють навчальним матеріалом, висловлюють свої думки, роблять аргументовані висновки. Майбутні соціальні педагоги самостійно знаходять додаткову інформацію та використовують її для реалізації поставлених перед собою завдань. Вільно використовують нові соціономічні технології для поповнення власних знань. Мають високий комунікативний контроль. Достатньо сформовані цінності професійної самореалізації.

Подальшого дослідження потребує розв'язання розглянутої проблеми, адже готовність майбутніх соціальних педагогів до використання соціономічних технологій у професійній діяльності є передумовою успішного здійснення взаємодії з особистістю, групою (колективом) та громадськістю.

Список використаних джерел

1. Безпалько О.В. Напрями та функції професійної діяльності соціального педагога у загальноосвітньому навчальному закладі // Вісн. психології і соц. педагогіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://psych.kiev.ua/nma-catalog/fla-stat/cat_id-10/num-5.htm.
2. Богданова І.М. Технології в освіті: теоретико-методологічний аспект: [монографія] / Інна Михайлівна Богданова. – Одеса: «ТЕС», 1999. – 146 с.
3. Большой толковый словарь современного украинского языка (из прил. и допол.) / [Глав. редактор В. Т. Брусел]. – К.; Ирпень, 2005. – 1728 с.
4. Вайнола Р.Х. Особистісний розвиток майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки: монографія / Вайнола Р.Х.; за ред. С.О. Сисоевої. – Запоріжжя, 2008. – 460 с.
5. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога. Навчальний посібник для ВНЗ. – К., 2008. – 240 с.
6. Капська А.Й. Соціальна педагогіка: підручник / Капська А.Й., Безпалько О. В., Вайнола Р. Х.– К.: Центр учбової літератури, 2011 – 488 с.
7. Профессиональная подготовка // Энциклопедия профессионального образования: В 3-х т. / Под ред. С.Я. Батышева. – М., АПО, 1998. – Т.2. – 390 с.
8. Сторож В.В. Критерії, показники та рівні сформованості умінь використання соціономічних технологій в професійній діяльності майбутніх соціальних педагогів / В.В. Сторож // Викладач і студент: умови особистісно-професійного зростання: міжнародна науково-практична конференція 22-23 травня 2014р.: тези доповіді – 2014. – С. 122-125.

Spisok vikoristanih dzherel

1. Bezpal'ko O.V. Naprjami ta funkcii profesijnoï dijaj'nosti social'nogo pedagoga u zagal'noosvitn'omu navchal'nomu zakladi // Visn. psihologoiï i soc. pedagogiki [Elektoronnij resurs]. – Rezhim dostupu : http://psych.kiev.ua/nma-catalog/fla-stat/cat_id-10/num-5.htm.
2. Bogdanova I.M. Tehnologii v osviti: teoretiko-metodologichnij aspekt: [monografija] / Inna Mihajlivna Bogdanova. – Odessa: «TES», 1999. – 146 s.
3. Bol'shoj tolkovyj slovar' sovremennogo ukraïnskogo jazyka (iz pril. i dopol.) / [Glav. redaktor V. T. Brusel]. – K.; Irpen', 2005. – 1728 s.
4. Vajnola R.H. Osobistisnij rozvitok majbutn'ogo social'nogo pedagoga v procesi profesijnoï pidgotovki: monografija / Vajnola R.H.; za red. S.O. Sisoivoï. – Zaporizhzhja, 2008. – 460 s.
5. Zvac'ka L.M. Tehnologii profesijnoï dijaj'nosti social'nogo pedagoga. Navchal'nij posibnik dlja VNZ. – K., 2008. – 240 s.

6. Kaps'ka A.J. Social'na pedagogika: pidruchnik / Kaps'ka A.J., Bezpalko O. V., Vajnola R. H.- K.: Centr uchbovoi literaturi, 2011 – 488 s.
7. Professional'naja podgotovka // Jenciklopedija professional'nogo obrazovaniya: V 3-h t. / Pod red. S.Ja. Batysheva. – M., APO, 1998. – T.2. – 390 s.
8. Storozh V.V. Kriterii, pokazniki ta rivni sformovanosti umin' vikoristannya socionomichnih tehnologij v profesijnij dijal'nosti majbutnih social'nih pedagogiv / V.V. Storozh // Vikladach i student: umovi osobistisno-profesijnogo zrostannja: mizhnarodna naukovo-praktichna konferencija 22-23 travnja 2014r.: tezi dopovidi – 2014. – S.122-125.

Storozh V.V. The final diagnosis of readiness of the future social teachers to use technology in socioeconomic professional activity. In this article the author has established the need for a final diagnosis of students' readiness to use socioeconomic technologies in professional work. The aim of the article is to determine the initial level of readiness of the future teachers to use social socioeconomic technologies in professional work. In the structure of readiness of the future teachers to use social socioeconomic technologies in professional work the author has been allocated the following components: mobilization, cognitive, technological. For evaluation of the phenomenon within each component ready to define the basic criteria (motivational, informative, evaluative) and their performance. Each criterion is aimed to assess separate component that has the appropriate indicators, to talk about the readiness of the future social teachers to use technology in socioeconomic professional activity is possible if the identification of each criterion. Formation of professional readiness socioeconomic use of technology in the professional activity of the future social workers is measured by, for low, medium and sufficient levels. In this article the results and demonstrated readiness levels at the final stage of the experiment the preparation of future teachers to use social socioeconomic technologies in professional work. Recorded in the EEG of 23 students (19.8%), parallel to the CG 50 students (46.3%) demonstrated a low level. The average level of preparedness demonstrated in the EG 51 students (44%), parallel to the KG - 42 students (38.9%). A sufficient level of readiness of the future social workers were identified in the EG 42 students (36.2%) and in parallel in the CG 16 students (14.8%). Of the final diagnostic study showed that the students - social workers significantly increased the level of readiness for use socioeconomic technologies in professional work. Conclusions about the conducted experiment, the prospects for further research of professional activity of the future social teachers.

Key words: components, criteria, indicators, level of training.

Отримано 21.04.2015 р.